

Bojový potenciál a bojová sila

FIGHTING POWER AND COMBAT POWER

Ivan BYSTRIANSKY

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 25. 10. 2022

Schválený: 12. 12. 2022

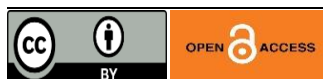
Vydaný: 31. 12. 2022

ABSTRACT

The terms "fighting power" and "combat power" are directly related to the ability to employ military force. They express the capabilities and possibilities of action capacity of the military force, the scope of which is defined by the mission of the military units. The similarity of the definitions of both terms in the military doctrinal framework creates a condition for confusing the understanding of their different meanings, which causes inefficient use of the offered possibilities of fighting power and combat power and the ability to create their joint synergy to achieve the success. The correct understanding of their differences, but also of their interdependence, could be a key aspect of achieving success in military operations.

KEYWORDS

Fighting power, combat power, capabilities, capacity

© 2022 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

V súčasnosti vplyvom významných svetových udalostí sa opäť vracajú otázky efektívnejšieho prístupu k obrane a bezpečnosti štátov¹, alebo koalícii (aliancií) štátov, ktoré súvisia so snahou nového geopolitického usporiadania sveta a novou obrannou stratégiou geopolitických aktérov. „Hlavným zmyslom pôsobenia geopolitických aktérov, použitia ich moci a sily v systéme medzinárodných vzťahoch, je realizácia geopolitických záujmov

¹ Štát môžeme chápať ako spoločenský subjekt alebo geopolitický (bezpečnostný) aktér.

a cieľov“ (Volner, 2004, s.16). Táto realizácia predstavuje vždy *hybnú silu*² a *trendy*³ dejín ľudskej spoločnosti. Moc štátu je neoddeliteľne podmienená a určovaná jeho silou. „*Mechanizmus moci a mechanizmus sily sú vzájomné prepojiteľné procesy, ktoré predstavujú kľúčové determinanty, štruktúrne elementy celého mechanizmu uplatňovania geopolitiky štátu*“ (Volner, 2004, s. 19). Do mechanizmu použitia sily zaraďujeme silové pozadie štátu a silový *potenciál štátu*⁴. Aby sa posúdila prijateľnosť hodnoty vlastného silového potenciálu je potrebné jeho vzájomné porovnanie s hodnotou silového potenciálu geopolitického aktéra predstavujúceho hrozbu. K tomu je však potrebné vyťažovať rozhodujúce informácie spravodajského charakteru s ich následnou analýzou.

Ako príklad získavania podkladov hodnoty silového potenciálu geopolitického aktéra predstavujúceho hrozbu môžeme uviesť citát zo správy o činnosti Vojenského spravodajstva Slovenskej Republiky (ďalej len „SR“) za rok 2018, kde sa uvádza:

„Na východnom strategickom operačnom smere boli intenzívne monitorované a vyhodnocované aktivity relevantného bezpečnostného aktéra⁵, u ktorého bol v hodnotenom období zaznamenaný nárast bojovej sily a zvýšenie jeho bojového potenciálu. Bojový potenciál tohto aktéra rástol v hodnotenom období viac ako jeho bojová sila (t. j. ide o podstatnú kvalitatívnu nie kvantitatívnu zmenu). Nárast jeho bojovej sily nie je hodnotený ako strategický významný. Tento bezpečnostný aktér disponuje spôsobilosťami v oblasti strategických jadrových zbraní a jeho bojový potenciál sa zvýšil vo viacerých oblastiach“.

Pozornosť v článku nie je zameraná na podrobné skúmanie činiteľov tvoriacich hodnotu bojového potenciálu a bojovej sily, ale je sústredená na skúmanie len rozhodujúcich ukazovateľov vzájomnej odlišnosti týchto pojmov, a to v súvislosti častej zameniteľnosti ich významu. Ich zameniteľnosť pravdepodobne súvisí s definíciou pojmu „bojová sila (Combat Power)“, ktorá je v doktrínálnom prostredí Severoatlantickej aliancie (ďalej len „NATO“ – North Atlantic Treaty Organization) definovaná v Slovníku termínov a definícií NATO (SOŠ 3680 AAP-6, 2021) ako „*súhrn prostriedkov na ničenie a narúšanie, ktoré môže vojenská jednotka alebo útvar použiť v danom okamihu proti nepriateľovi.*“ Zároveň je pojem „bojová sila“ vo Vojenskom terminologickom slovníku Ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „OS SR“) definovaný ako „*schopnosť ozbrojených síl bojovať a dosahovať úspech v operáciách. Skladá sa z troch navzájom spätých zložiek – fyzickej, morálnej a psychologickkej, ktoré sú založené na doktrínálnej (konceptnej) zložke*“. A práve táto posledná definícia pojmu „bojová sila“ utvára chápanie, že sa jedná o pojem „bojový

² Hybné sily sú faktorom vyvolávajúcím dynamiku vývoja a smerovania bezpečnostného prostredia, čím sú aj príčinou jeho zmien. V dôsledku pôsobenia hybných síl vznikajú scenáre možného vývoja bezpečnostného prostredia, ktoré vygenerujú dôsledky pôsobenia hybných síl a z nich vyplývajúce výzvy.

³ Pojem „trend“ vyjadruje smerovanie rozhodujúcich procesov ako aj samotný proces zmeny. Tieto procesy môžeme chápať aj ako postupnosť opakovaných sa udalostí ukazujúcich smer tendencií vývoja v bezpečnostnom prostredí.

⁴ Môžeme chápať aj ako vojnový potenciál štátu, ktorý vyjadruje vzťah k schopnosti a možnosti štátu viesť ozbrojený konflikt.

⁵ Používaný aj ako pojem „geopolitický aktér“.

potenciál“. Zameniteľnosť významu týchto pojmov súvisí aj s absenciou definície pojmu „bojový potenciál“ v obidvoch uvedených slovníkoch i keď najnovšia spojenecká doktrína pre pozemné operácie AJP-3.2 (B) pojem „bojový potenciál“ (Fighting Power)“ vysvetľuje. Aká je teda odlišnosť správneho chápania významu a charakteristiky týchto pojmov?

Cieľom článku je vysvetliť rozdielnosť významu pojmov „**bojový potenciál**“ a „**bojová sila**“ skúmaním ich samostatných, ale aj spoločných znakov. Skúmanie sa zameriava na identifikovanie ukazovateľov (znakov) vzájomných odlišností, ale aj spoločných ukazovateľov neoddeliteľnej vzájomnej previazanosti, práve ktorými dochádza k zámene pochopenia ich významov. Aby sémantické pochopenie predmetných pojmov bolo jednoznačné, skúmanie je vykonávané v rovine vojenskej praxe a nie teórie. Vojenská prax vytvára vhodnejšie podmienky umiestnenia skúmaných pojmov do dimenzie aktivity sémantického priestoru, čím je zvýraznená dynamika týchto pojmov vo *vojenskej činnosti*⁶ vojenských jednotiek (ďalej len „jednotka“) počas vedenia vojenských operácií (ďalej len „operácia“).

S prihliadnutím na stanovený rozsah článku, predmet skúmania zúžime definovaním výskumnej otázky: **„Akým spôsobom je uplatňovaný bojový potenciál a bojová sila počas plánovania operácie?“** Výber otázky úzko súvisí aj s konštatovaním, že *„bojový potenciál vojenských síl sa uplatňuje prostredníctvom štandardných činností v boji na budovanie bojovej sily, ktorá sa používa na vykonávanie celého radu taktických činností (VDG-30-01/Oper, 2019, s.40)*. Neoddeliteľnou súčasťou každej taktickej činnosti jednotiek je proces „taktického plánovania“ (APP-28 Tactical Planning for Land Forces, 2019). Ak *„plánovanie je vojenským umením aj vojenskou vedou a má za úlohu regulovať použitie bojovej sily“* (Spilý, 2021, s. 7), potom skúmanie charakteristík bojového potenciálu a bojovej sily v plánovaní vytvára potrebnú abstrakciu v logike chápania odlišností, ale aj vzájomnej previazanosti.

Obsah článku pramení z výsledkov teoretického výskumu a analýz, vrátane praktických skúseností autora. Prvé dve kapitoly ponúkajú výklad skúmaných pojmov v rozsahu dostupnosti vojenských terminologických slovníkov, rezortných a aliančných materiálov, relevantných publikácií a článkov. V závere týchto kapitol je spracovaný praktický pohľad autora popisujúci skúmané ukazovatele pomocou párových logických metód analýzy a syntézy v procese taktického plánovania. Posledná kapitola poskytuje vecný rozbor spoločných prienikov skúmaných ukazovateľov. Záver článku prináša výsledky výskumu, načrtáva a zdôvodňuje možné smery ďalšieho skúmania riešeného problému.

1 BOJOVÝ POTENCIÁL

Ak v úvode článku bola spomenutá absencia definície pojmu „bojový potenciál“ v slovníkoch termínov a definícií NATO, či OS SR, potom je potrebné jeho charakteristiku skúmať vo vojenskom doktrinálnom alebo odbornom publikačnom priestore.

⁶ *Rozsah taktických aktivít opisuje vojenskú činnosť vykonávanú v rámci operácie na taktickej úrovni.*

Potenciál vo všeobecnosti vyjadruje mieru akcieschopnosti subjektu, pôsobiaci na iný subjekt. Miera jeho akcieschopnosti je vyhranená schopnosťami, možnosťami použitia jeho sily, podporenou činiteľmi ako sú odhodlanie, pripravenosť, odolnosť, udržateľnosť a dostupnosť požadovaných zdrojov⁷. Táto sila, spoločne so zjednotenými podporujúcimi činiteľmi v celok, vytvára silový potenciál subjektu. Ak subjekt definujeme ako štát, potom nositeľom vojenskej sily štátu sú jeho ozbrojené sily, čím sú automaticky zaraďované k mocenským nástrojom štátu.

„Ak berieme do úvahy, že ozbrojené sily štátu sú mocenským nástrojom štátu, potom bojový potenciál vyjadruje ich mieru akcieschopnosti bez ohľadu na to na aký účel budú použité“ (Židek - Majchút, 2018, s. 51). Miera akcieschopnosti bojového potenciálu sa udržiava premenou alokovaných zdrojov na súbor vytvorených jednotiek dosahujúce potrebnú spôsobilosť, požadovaný stav bojaschopnosti a stupeň pripravenosti na nasadenie do operácií. Optimálna premena alokovaných zdrojov je aj v závislosti na charaktere predpokladaných hrozieb. Na základe analýzy predpokladaných hrozieb v záujmovom bezpečnostnom prostredí štátu, ale aj iných faktoroch⁸, môžeme posúdiť či aktuálny bojový potenciál ozbrojených síl zodpovedá požadovaným parametrom rovnováhy s ostatnými bezpečnostnými aktérmi. Zistené parametre rovnováhy ovplyvňujú následný rozvoj alebo udržiavanie funkčnosti bojového potenciálu. Netreba však opomenúť, že do parametrov rovnováhy bojových potenciálov nespadá len miera ich akcieschopnosti zhmotnená do spôsobilostí jednotiek, ale aj ich odhodlanie a neustála pripravenosť odolávať tlaku definovaných hrozieb.

Vo vojenských publikáciách sa uvádza, že bojový potenciál pozostáva z troch vzájomne závislých zložiek ako je „konceptuálna zložka⁹“, poskytujúca umenie ako viesť operácie, „morálna zložka“, poskytujúca vôľu viesť operácie a „fyzická zložka“, poskytujúca schopnosť vedenia operácií.

1.1 Zložky bojového potenciálu

Konceptuálna zložka vyjadruje intelektuálnu schopnosť vojenského personálu pochopiť zásady plánovania a vedenia operácií. Uplatňuje sa v celom spektre odborných funkcií vojenského personálu na všetkých úrovniach velenia jednotkám. V súčasných operáciách nestačí mať len technologicky najmodernejšiu výzbroj a materiálne vybavenie jednotiek, ale i výborne pripravený vojenský personál schopný kreatívneho myslenia aj pod záťažou situácie. Konceptuálna zložka *„zahŕňa v sebe inštitucionálnu pamäť, skúsenosť a znalosti. Odráža uplatňovanie skúseností v skvalitňovaní postupov (prostredníctvom*

⁷ V tomto kontexte textu chápané ako ľudských, technických, materiálnych a finančných zdrojov.

⁸ Faktory geografickej, humanitnej, priestorovej a časovej dimenzie bezpečnostného prostredia.

⁹ V niektorých vojenských publikáciách uvádzaná ako „percepčná“ alebo „koncepčná“ zložka.

Lessons Learned) a umožňuje kvalifikovane analyzovať budúce bezpečnostné prostredie“ (Doktrína OS SR, 2020, s. 32). Jej základnými súčasťami sú vojensko-strategické princípy, doktríny a koncepčné myslenie.

„Vojensko-strategické princípy chápeme aj ako základné zásady vedenia operácií, ktorých kreatívne uplatňovanie zvyšuje pravdepodobnosť úspechu“ (Židek - Majchút, 2018, s. 53). Premietame ich podľa potrieb do zásad modelovania priebehu operácie, ale aj určovania hodnotiacich kritérií k výberu optimálnych variantov činnosti (ďalej len „COA“ – Course of Action) vedenia operácie. Do týchto princíпов zaraďujeme definovanie cieľa, jednotu úsilia, udržanie, sústredenie síl, hospodárnosť využitia síl, pružnosť, iniciatívu, prekvapenie, bezpečnosť a jednoduchosť.

Koncepčné myslenie vymedzuje mentálnu aktivitu zameranú na kreatívnu aplikáciu vojensko-strategických princíпов a ustanovení vojenských doktrín k podpore prijatia optimálnych rozhodnutí. Jedinečnosť koncepčného myslenia je vyjadrená v jeho princíпов ako v princípe myslenia vo variantoch, princípe permanentnosti, princípe kreatívnosti a princípe systémového prístupu.

Spojivom zložiek bojového potenciálu je doktrína. Doktrína však nepredstavuje súbor stanovených pravidiel, ktoré sú rutinne používané, ale vyžaduje ich kreatívne uplatňovanie s využitím koncepčného myslenia. *„Doktrína je vo svojej podstate všeobecná a opisuje základné zásady, prijaté koncepcie a obmedzenia na vedenie operácií na všetkých úrovniach. A práve kombinácia týchto zásad, konceptov, obmedzení a reštrikcií, uplatňovaná s predstavivosťou a iniciatívou veliteľmi je to, čo generuje intelektuálnu silu ako pohon bojového potenciálu OS SR i síl NATO v súčasných operáciách“* (Varecha, 2016, s. 571).

Morálna zložka je vyjadrením morálky a ducha jednotky prostredníctvom takých morálnych noriem akými sú spoľahlivosť, súdržnosť, smelosť, disciplína a ochota plniť stanovené úlohy. Dosiahnutie vysokej kvality morálnej zložky vyžaduje motiváciu, vodcovský prístup k vedeniu ľudí a optimálny manažment dostupných zdrojov. Dobře vedený vojenský personál so správnou motiváciou dosiahne optimálnu tímovú súhru založenú na kamarátstve a blízkych medziľudských vzťahoch.

Východiskom pre spolupatričnosť a ducha jednotky je hrdosť na príslušnosť k úzko prepojenému tímu. Základom morálnej kvality vojenského personálu sú preto menšie jednotky, v ktorých sa jej príslušníci osobne poznajú. Táto skutočnosť vytvára potrebný prístup v taktickom plánovaní, ako správne analyzovať morálnu zložku vlastnej jednotky, ale aj *nepriateľa*¹⁰. Morálny stav vlastnej jednotky je zrejmý z poznania a skúseností spoločného pôsobenia. Avšak u jednotiek nepriateľa môže toto poznanie byť skreslené hodnovernosťou a včasnosťou poskytovanej informácie, čím analýza jeho morálnej zložky môže byť len v rovine predpokladov alebo *dedukcií*¹¹ a nie faktov.

¹⁰ V tejto súvislosti v texte je nepriateľ protistojaci vojenský celok (jednotka), proti ktorému vedú vlastné jednotky operáciu.

¹¹ Dedukcia je odvodenie dôsledku z jedného alebo z niekoľkých tvrdení podľa logických pravidiel.

Fyzická zložka poskytuje potenciál síl a prostriedkov na realizáciu plánovaných úloh¹². Fyzická zložka zahŕňa organizačné alebo pričlenené jednotky, ktoré sú náležite vyzbrojené, materiálne vybavené a disponujúce požadovanými spôsobilosťami na vedenie operácií. Ozbrojené sily a jednotky musia mať náležite zdrojovo zabezpečený proces tvorby a udržiavania fyzickej zložky, čiže proces vytvárania jednotiek, ich výcviku a udržiavania vo funkčnom stave po celú dobu pred ich nasadením do operácie, ale aj počas vedenia operácie. Nedostatočné zdrojové pokrytie týchto procesov vedie k vážnemu oslabeniu až znefunkčneniu bojového potenciálu týchto vytvorených a udržiavaných jednotiek.

Fyzická zložka musí byť podopretá koncepčnou a morálnou zložkou. Bez tejto podpory fyzická zložka nebude efektívna a nezaručí splnenie stanovených cieľov operácie. Na druhej strane, koncepčná a morálna zložka bez fyzickej zložky, zostáva len z vojenského hľadiska bezcennou vojenskou teóriou.

Ruská škola vojenskej teórie a stratégie definuje bojový potenciál aj ako „*súhrn materiálového a duchovného potenciálu ozbrojených síl, ktoré vytvárajú ich schopnosť efektívne plniť stanovené úlohy a vykonávať vojenské činnosti. Komponentami bojového potenciálu ozbrojených síl sú ich technické vybavenie, bojová zručnosť a morálka*“ (Naryshkin, 2009, s. 114). Túto definíciu Naryshkin¹³ upresňuje tvrdením, že hodnota bojového potenciálu by sa mala posudzovať v danom čase za daných okolností a na základe zjednotených ukazovateľov, ktoré vyjadrujú obmedzenia v spôsobilostiach jednotiek. Medzi tieto ukazovatele zaradil potenciál síl a prostriedkov, bojaschopnosť a pripravenosť jednotiek. Môžeme skonštatovať, že Naryshkinom určené ukazovatele sú z hľadiska ich významu parametrami bojového potenciálu.

1.2 Parametre bojového potenciálu

„Zjednotením zložiek bojového potenciálu do kompaktného celku, získame „zhmotnený“ bojový potenciál v podobe vojenských jednotiek nasaditeľných pre výkon vojenských operácií. To znamená, že nasaditeľné vojská sú nositeľom bojového potenciálu“ (Žídek - Majchút, 2018, s. 68). Veľkosť a kvalita jednotiek, čiže ich hodnota bojového potenciálu je určovaná za pomoci parametrov bojového potenciálu. Hodnoty bojového potenciálu sú rozhodujúce údaje v číselnej alebo slovnej podobe, ktoré vyjadrujú charakteristickú vlastnosť a stav bojového potenciálu v konkrétnom čase.

Parametre bojového potenciálu predstavujú súbor kvantifikovateľných a nekvantifikovateľných údajov, pomocou ktorých porovnávame hodnoty bojových

¹² Úloha je úkon, ktorý má vykonať podriadený na realizáciu vojenskej činnosti. Je pridelená prostredníctvom celkovej úlohy.

¹³ Vladimír G. Naryshkin, bývalý vyšší dôstojník Sovietskej armády. Po odchode do výsluhového odchodu pôsobil ako odborný asistent na viacerých vojenských univerzitách Ruskej Federácie a je autorom viacerých publikácií a článkov v oblasti vojenskej teórie a stratégie.

potenciálov vlastných síl, ale i nepriateľa, a to s cieľom získania relevantných podkladov o prevahe síl. Kvantifikovateľné údaje sú tvorené počtami a kategorizáciou síl a prostriedkov jednotiek. Nekvantifikovateľné údaje vyjadrujú schopnosť uplatňovať zložky bojového potenciálu počas vedenia operácie, stanoviť efektivitu zbraňových systémov, dostupnosti materiálu a zásob, schopností a možností velenia a riadenia, spôsobilostí plnenia úloh počas vedenia *taktických aktivít*¹⁴, určiť úroveň vycvičenosti a stupeň *pripravenosti*¹⁵ jednotiek.

Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií SVD-30 (B) zahŕňa navyše do zložiek bojového potenciálu aj takzvaný „situačný faktor“. Ten zásadne ovplyvňuje spôsob vedenia taktických aktivít vytváraním priaznivých, ale aj nepriaznivých vnútorných a vonkajších podmienok jednotiek. Zahŕňa prvky, ktoré majú široký rozsah od geografických, meteorologických podmienok, cez pomer síl až po schopnosť získania podpory a sympatie miestneho obyvateľstva. Zatiaľ čo parametre bojového potenciálu môžu znásobovať jeho hodnotu, prostredie, v ktorom sa uskutočňuje operácia (ďalej len „*operačné prostredie*“¹⁶) môže nie len znásobovať už znásobenú hodnotu, ale v prípade nesprávneho a nedostačujúceho hodnotenia operačného prostredia ju aj výrazne oslabiť.

1.3 Praktický pohľad

„Ozbrojené sily ako celok môžeme z pohľadu systémov vnímať ako systém, ktorého komponentmi sú vojenské jednotky zaradené do bojového potenciálu“ (Židek - Majchút, 2018, s. 72). Ak jednotky sú súčasťou bojového potenciálu, potom k pochopeniu funkčnosti zložiek bojového potenciálu vo vojenskej praxi dosiahneme uplatňovaním jeho parametrov v postupoch jednotiek pri plánovaní operácií.

Najzreteľnejšie uplatňovanie parametrov bojového potenciálu je v taktickom plánovaní počas spracovávania COA. V prvom poradí prác spracovávania COA sa porovnávajú hodnoty bojových potenciálov proti sebe stojacich jednotiek, ktoré obsahujú väčšinou parametre fyzickej zložky. Fyzická zložka vytvára najvhodnejší priestor pre získavanie potrebných číselných údajov z počtov síl a prostriedkov, ktoré sa prevodmi koeficientov bojovej efektívnosti zbraňových systémov premieňajú na unifikované podklady k operačným prepočtom.

¹⁴ Sú činnosti vykonávané jednotkami na taktickej úrovni k splneniu ich poslania v rámci operácie. Taktické aktivity sú pridelené prostredníctvom taktických úloh, ktoré sa vydávajú podriadeným jednotkám. Obsahujú ofenzívne, defenzívne, umožňujúce a stabilizačné aktivity.

¹⁵ Pripravenosť (bojová pripravenosť) vyjadruje stav bojaschopnosti, použiteľnosť zariadenia, vojenského personálu a jednotiek na vedenie operácií.

¹⁶ Je súbor činiteľov, okolností a vplyvov, určujúcich podmienky, v ktorých prebieha vojenská operácia. Medzi ktoré patria: nepriateľ, terén, klimatické podmienky, miestne obyvateľstvo so svojou sociálno-politickou a kultúrnou štruktúrou a históriou, ekologické prostredie, technologické faktory, vlastné sily a pod.

Operačné prepočty sú vykonávané na základe *matematicko-štatistických metód*¹⁷, so zahrnutím parametrov bojového potenciálu, matematických algoritmov a použitím údajov z tabuliek noriem a koeficientov uvedených v príslušných vojenských publikáciách. Spoločným výsledkom týchto prepočtov je získať *predpoklad*¹⁸ vývoja operácie a úspešnosti dosiahnutia stanovených cieľov. Prepočtami nezískavame len predpoklady, ale môžeme aj nimi získavať podklady pre reguláciu hodnoty bojového potenciálu nepriateľa v prospech nás. Vytvorením *matematického modelu*¹⁹ (ďalej len „model“) vypočítavame požadovaný stupeň palebného ničenia nepriateľa, pomocou ktorého získavame aj predpoklad jeho strát. Na druhej strane, vytvorením modelu pre výpočet očakávaného stupňa vlastných strát, môžeme prijímať optimálne rozhodnutia k eliminácii rizík, vyplývajúce zo straty tempa a funkčnosti vlastného bojového potenciálu.

Najčastejšou formou operačných prepočtov je používanie modelu *pomeru síl*²⁰ rovnakej bojovej hodnoty, ktorým potvrdzujeme predpoklad prevahy potenciálu vlastných síl a prostriedkov. Získaný predpoklad je základným ukazovateľom schopnosti úspešne plniť naplánované úlohy počas vedenia operácie. Avšak *„číra numerická prevaha nezaručuje víťazstvo v modernej vojne a stáva sa tak najľahším typom prevahy, ktorý je možno prekonať buď technológiou alebo uplatnením vhodnej stratégie“* (Varecha, 2016 s. 574). Preto bojový potenciál chápeme skôr ako premennú a nie konštantu schopnosti presadzovania vlastnej vôle na nepriateľa v určenom priestore a čase. Samotným využívaním výsledkov operačných prepočtov nedosahujeme len exaktný výsledok prevahy. Je nutné brať do úvahy aj ďalší faktor a to, že *„... sa prevaha uvažuje v štyroch rovinách a to numerickej (početnej), technologickej, situačnej a koncepcnej“* (Varecha, 2016, s. 574). Z tohto dôvodu je veľmi dôležité zahrňovať ďalšie pôsobiace činitele na túto premennú ako sú situačný faktor a vojensko-strategické princípy.

Častokrát pri riešení hodnoty bojového potenciálu sa skloňujú pojmy ako „schopnosti“ a „spôsobilosti“. Aby bola správne rozpletená komplexnosť chápania bojového potenciálu je nutné na poukázanie rozdielnosti charakteristík týchto pojmov.

Schopnosť jednotky je vyjadrením efektívnej akcieschopnosti jednotky dosiahnutú zručnosťami. Ak zbraňový systém má určený rozsah efektívneho ničiaceho účinku strely na jej dráhe, daný napríklad hodnotou odolnosti panciera cieľa, potom jednotka obsluhujúca tento zbraňový systém (ďalej len „osádka“) získava „možnosť“ efektívne pôsobiť v rámci technologických možností strelby zbraňového systému. K dosiahnutiu akcieschopnosti jednotky, čiže k zničeniu spomínaného cieľa, je však potrebný ďalší faktor. Týmto faktorom

¹⁷ Sú súčasťou myšlienkového modelu, ktorý spoznáva zákonitosti správania náhodných javov počas operácie. Využitie má hlavne k predpokladu noriem spotreby munície, pohonných hmôt a ostatného materiálu pri plánovaní operácie. Jej prínosom je hlavne získanie objektívnych podkladov pre prijatie rozhodnutia.

¹⁸ Predpoklad je odhad alebo hypotéza o možnom budúcom vývoji nejakého činiteľa v operačnom prostredí, ktorý vplýva s určitou pravdepodobnosťou na úspech splnenia cieľa.

¹⁹ Matematický model je abstraktný model používajúci matematický zápis na opísanie správania sústavy.

²⁰ Pomer síl je ukazovateľom bojového potenciálu, ktorý charakterizuje operačné schopnosti a možnosti vlastných jednotiek voči jednotkám nepriateľa.

sú schopnosti alebo zručnosti osádky v manipulácii so zbraňovým systémom, včasného identifikovania cieľa, aplikovania teórie streľby, zručnosti vykonania manévru podľa situácie, plnenia časových noriem, reakcie osádky na krízové situácie a podobne. Tento komplex schopností vytvára celkovú spôsobilosť osádky k úspešnosti vedenia streľby na nepriateľa.

Spôsobilosť jednotky je teda vyjadrením súhrnu schopností viesť efektívnu akcienschopnosť dosiahnutú vycvičenosťou, skúsenosťou, zručnosťami a zladením osádky použiť tento zbraňový systém k efektívnemu pôsobeniu na nepriateľa v kontexte aktuálnych okolností²¹. Súhrn efektívnej akcienschopnosti jednotlivých zbraňových systémov (osádok) vytvára spôsobilosť jednotky plniť naplánované úlohy ako celok podľa vojenskej činnosti vyplývajúcej z typov operácií ako je znázornené na obrázku 1. Toto poznanie vytvára schopnosť efektívneho nasadzovania jednotiek do vojenských činností.

Spôsobilosť					
Jednotka	Operácie v zastavanom priestore	Operácie v zalesnenom priestore	Nočné operácie	Operácie v kombinovanej zostave	Prekonávanie vodnej prekážky
11 	Spôsobilý	Obmedzený Obmedzenia v priepustnosti	Nespôsobilý	Spôsobilý	Obmedzený Obmedzenia v praktických skúsenostiach
12 	Obmedzený Obmedzenia CQB	Obmedzený Obmedzenia v priepustnosti	Nespôsobilý	Spôsobilý	Spôsobilý
13 	Nespôsobilý	Obmedzený Obmedzenia v priepustnosti a priechodnosti (kolesová BT)	Spôsobilý	Obmedzený Obmedzenie v priechodnosti a C2	Nespôsobilý

Obrázok 1 Spôsobilosti jednotiek
Zdroj: Vlastné spracovanie

„Vojenské sily využívajú svoj rozsah spôsobilostí na vytvorenie účinkov vo fyzickej²² a psychickej dimenzii, ktoré nakoniec ovplyvnia počínanie požadovaným spôsobom a podpora ciele veliteľa“ (VDG-30-1/Oper, 2019, s. 15). Táto skutočnosť poukazuje, že fyzickou zložkou je možné pôsobiť nie len na fyzickú, ale aj na morálnu zložku nepriateľa, tým že sa u neho vyskytnú sekundárne psychologické účinky. Fyzickým vyradením rozhodujúcich spôsobilostí nepriateľa môžeme rozvrátiť jeho súdržnosť a sebadôveru, čím znižujeme

²¹ Okolnosti vzniknuté geografickými, meteorologickými podmienkami, spôsobilosťami akcienschopnosti nepriateľa, pomerom síl jednotiek, stavom zásob munície, pohonných hmôt atď.

²² Uplatňovanie manévru a palieb silami a prostriedkami jednotiek k fyzickému ovplyvňovaniu spôsobilostí nepriateľa.

hodnotu jeho bojového potenciálu. V praxi sa to môže prejavíť napríklad odmietnutím bojovať alebo vzdaním sa do zajatia.

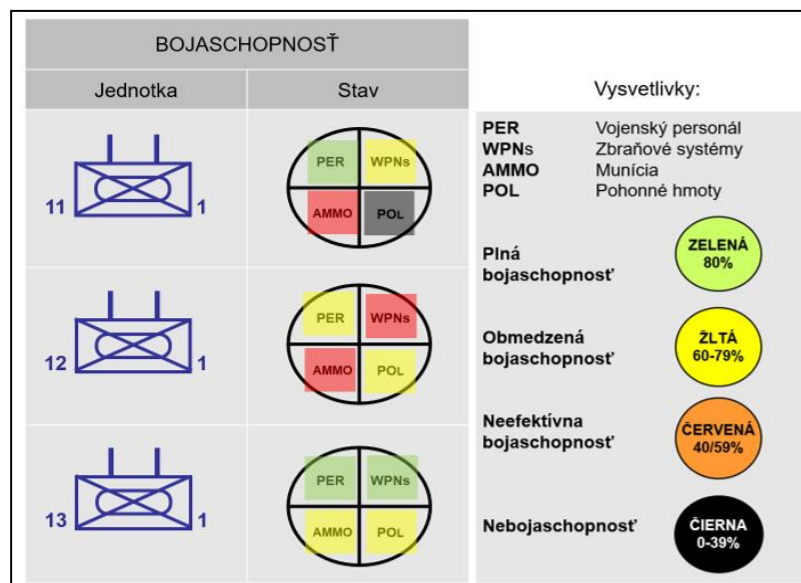
Práca s parametrami bojového potenciálu začína v taktickom plánovaní počas analýzy hrozieb a dostupných vlastných síl a prostriedkov. V tomto štádiu plánovacieho procesu sa analytickými metódami generujú hodnoty aktuálneho stavu síl a prostriedkov so stavom bojaschopnosti a dosiahnutých spôsobilostí jednotiek k získaniu poznania o prevahe síl. Je potrebné zdôrazniť, že možnosť nasadenia „pričlenených“ síl a prostriedkov do operácie je možné len v rozmedzí stanovených *vzťahov vo velení*²³, ktoré definujú možnosti nasadenia pričlenených jednotiek podľa delegovanej právomoci veliteľa.

Správna a aktuálna analýza dosiahnutých spôsobilostí jednotiek významne prispieva k plnohodnotnému a konštruktívnemu spracovaniu COA, čím je dosiahnutá jeho požadovaná *prijateľnosť a primeranosť*²⁴. Ak zoberieme do úvahy fakt, že „*ukazovateľom miery spôsobilosti môže byť bojový potenciál*“ (Hrnčiar – Kompan, 2020, s. 159), potom je potrebné pri analyzovaní spôsobilostí jednotiek aplikovať komplexný prístup, v ktorom okrem zrejmých činiteľov z fyzickej zložky analyzujeme aj činitele z iných zložiek ako napríklad: morálny stav, úroveň získaných skúseností, motivácia, odhodlanie, vodcovstvo veliteľov, vzájomné spoznanie a kamarátstvo a podobne. A práve tieto činitele sú častokrát opomínané pri analýzach v rámci taktického plánovania. Opomínanie pramení neznalosťou alebo aj nezaujmom poznať stav činiteľov všetkých zložiek, čo výrazne pôsobí na komplexný poznatok o prevahe síl. Je potrebné doplniť konštatovanie, že „*.....sa prevaha uvažuje v štyroch rovinách, a to numerickej (početnej), technologickej, situačnej a koncepcnej*“ (Varecha, 2016, s. 574) tým, že je nevyhnutné uvažovať aj o morálnej rovine, ako neoddeliteľnej a dôležitej súčasti bojového potenciálu.

Významným činiteľom úspešnosti vedenia operácií vo vzťahu k bojovému potenciálu je aj jeho generovanie a udržiavanie, čo má bezprostrednú spojitosť so zachovávaním odolnosti jednotiek a rozvíjaním úspechu operácie. Vplyvom okolností zmien situácie v operačnom prostredí je rozhodujúce neopomínať ukazovatele aktuálneho stavu bojaschopnosti jednotky, znázornené na obrázku 2. Týmito ukazovateľmi získavame podklady k schopnosti okamžite reagovať na zmeny situácie, prijatím alternatívnych riešení k dosiahnutiu opäť požadovanej prevahy síl. Aj tento príklad vzájomnej previazanosti uplatňovania princípov „odolnosti“ a „pružnosti“ umocňuje potrebu komplexného prístupu v uplatňovaní bojového potenciálu.

²³ Sú charakterizované spôsobmi velenia a súvisia s rôznorodosťou jednotiek vstupujúcich do týchto vzťahov v procesoch velenia a riadenia práporu. Vo velení sa prejavujú tieto vzťahy medzi jednotkami: organický, priradovací, dočasné pridelenie a operačné riadenie.

²⁴ Časť ukazovateľov, ktorými sa posudzuje realizovateľnosť vypracovanej COA. Prijateľnosť je predpokladaná cena úspechu akceptovateľná v porovnaní s vynaloženým úsilím nasadených síl, predpokladanými zdrojmi, obeťami, utrpením a úrovňou rizika. Primeranosť poukazuje na schopnosť jednotky vo vypracovanej COA splniť taktické úlohy, ktoré jej boli stanovené. Medzi ďalšie ukazovatele patria: uskutočniteľnosť, osobitosť a úplnosť.

Obrázok 2 Stav bojaskopnosti jednotiek

Zdroj: Vlastné spracovanie

2 BOJOVÁ SILA

V operáciách predstavuje prevaha síl relatívnu výhodu, ktorá bola získaná nie len hodnotou bojového potenciálu, ale hlavne jeho efektívnym použitím voči nepriateľovi. Úspešnosť predpokladu efektívneho uplatnenia bojového potenciálu je merateľná modelom relatívneho pomeru bojových síl. „Relatívna prevaha bojových síl je dosiahnutá, keď výsledný efekt operačnej činnosti mnohonásobne prevyšuje výsledok, ktorý odpovedá vynaloženému úsiliu“ (Kulíšek, 2011, s. 74). Relatívnu prevahu bojovej sily teda uplatňujeme aj princípom „hospodárnosti využitia síl“ bojového potenciálu. Hospodárnosť nie je len definovaná veličina v súvislosti so šetrením zdrojov, ale je aj chápaná v úzkej súvislosti s princípom „sústredenia úsilia“ pri koncentrovaní bojového potenciálu na slabiny nepriateľa. Synergiou²⁵ týchto dvoch vojensko-strategických princípov zvyšujeme pravdepodobnosť relatívnej prevahy síl. Aby sme znížili úroveň pravdepodobnosti je nutné si uvedomiť, že bojový potenciál i napriek vytváraniu synergií medzi jeho zložkami a princípmi, predstavuje len predpoklad možnej akcieschopnosti na rozdiel od bojovej sily, ktorá realizuje akcieschopnosť bojového potenciálu proti nepriateľovi, respektíve proti jeho slabinám.

V terminológii NATO je bojová sila definovaná ako: „Súhrn prostriedkov na ničenie a narúšanie, ktoré môže vojenská jednotka alebo útvar použiť v danom okamihu proti nepriateľovi“ (SOŠ 3680 AAP-6, 2021, s.152). A práve slovo „okamih“ v tejto definícii,

²⁵ Synergia je súčet jednotlivých častí ktoré pôsobia nezávisle od seba. V praxi to znamená integráciu a synchronizáciu činností zameraných na dosiahnutie cieľa.

vyjadruje schopnosť efektívneho použitia súhrnu prostriedkov v rozhodujúcom čase a priestore uplatnením, už spomínaného princípu „sústredenia síl“.

Bojová sila predstavuje veličinu, ktorá významným spôsobom vplýva na prijatie rozhodnutia o použití optimálnej COA počas taktického plánovania. K analýze tejto veličiny je potrebné využívať činitele, ktoré vytvárajú komplexný obraz o spôsobilostiach jednotiek pôsobiť na nepriateľa v konkrétnom čase a priestore. Medzi tieto činitele zaraďujeme „*spoločné funkcie bojovej sily*“²⁶ (Židek – Majchút, 2018). Jednotka dosahuje plnohodnotnú spôsobilosť len v prípade, že je vycvičená, materiálne vybavená a disponuje schopnosťami na výkon spoločných funkcií bojovej sily (ďalej len „spoločné funkcie“), ako je spravodajstvo, velenie a riadenie, *palebné ničenie*²⁷, manéver, ochrana, udržateľnosť, informačné pôsobenie a civilno-vojenská spolupráca. Tento výkon predstavuje samotné konvertovanie bojového potenciálu na reálnu bojovú silu.

2.1 Spoločné funkcie

Spravodajstvo zahŕňa uplatňovanie schopnosti získavania a analýzy údajov, ktoré umožňujú pochopenie operačného prostredia a zámerov nepriateľa. Pochopenie operačného prostredia je výsledkom myšlienkového procesu, ktorý spočíva vo vizualizácii a analyzovaní faktorov operačného prostredia. V ozbrojených silách NATO je uprednostňovaná vizualizácia premenných operačného prostredia s uplatnením modelu „*PMESII-PT*“²⁸, ktorý hodnotí politické, vojenské, ekonomické, sociálne, informačné faktory, samotnú infraštruktúru a fyzikálne aspekty vrátane časových hľadísk. Získané a vyhodnotené spravodajské informácie pomáhajú veliteľovi jednotky v rozhodovaní o sústredení vlastných síl a prostriedkov v čase a priestore. Spravodajstvo zároveň pôsobí aj ako spätná väzba, ktorou sa k veliteľovi jednotky dostávajú informácie o fyzických a psychologických účinkoch pôsobenia jeho jednotiek či už na nepriateľa alebo na miestne obyvateľstvo.

Výkon funkcie **velenia a riadenia** predstavuje uplatňovanie schopnosti prvkov velenia a riadenia organizovať činnosť jednotiek k efektívnemu splneniu cieľov operácie. Výkon funkcie velenia a riadenia je založený na právomoci veliteľa jednotky presadzovať svoju vôľu rozhodovaním za podpory spracovaných plánov operácie s využitím riadiacej činnosti vojenského štábu (ďalej len „štáb“). Svojim významom je spojujúcou funkciou tým, že umožňuje uplatňovať (integrovat) a *synchronizovať*²⁹ realizáciu ostatných spoločných funkcií.

²⁶ V AJP 3.2.1, 2021 uvedené ako „*Spoločné funkcie (Joint function) v pozemných operáciách*“.

²⁷ Doktrína Pozemných síl OS SR uvádza pojem „*palebná sila*“.

²⁸ Akronym: P-Political, M-Military, E-Economic, S-Social, I-Information, I-Infrastructure, P-Physical, T-Time.

²⁹ Synchronizácia je zoradenie činností a ich účinkov v čase, priestore a zámere s cieľom dosiahnuť výhodu. Prínos zo synchronizovaných činností je schopnosť vytvárať synergiu pri použití rôznych zdrojov a dosiahnuť zúročenie vytváraním účinkov a ich využívaním naprieč oblasťou operácií.

Velenie a riadenie samo o sebe, neuskutoční útok na nepriateľa, nezničí nepriateľský objekt, nevykoná doplnenie zásob, avšak žiadna z týchto alebo iných taktických aktivít nie je možná bez efektívneho výkonu funkcie velenia a riadenia.

Palebné ničenie je uplatňované palebnou silou, ktorá je definovaná ako schopnosť jednotiek použiť zbraňové systémy na vytvorenie deštruktívnych účinkov do určených prvkoch bojovej zostavy nepriateľa. Palebná sila typicky produkuje usmrcujúce účinky, ale môže byť použitá tiež ako prostriedok na vyvolanie psychologických účinkov na obyvateľstve obsadeného územia s cieľom odradiť ho v pokračovaní na hromadných násilných činoch a podobne. Palebné ničenie vykonávané v rámci operácií sa môže využívať na zabezpečenie vlastnej prevahy síl, výhodnejšieho formovania *operačného dizajnu*³⁰ a na rozvrátenie a narúšanie súdržnosti síl nepriateľa.

Manéver predstavuje „*použitie síl na bojisku prostredníctvom pohybu v spojitosti s paľbou alebo palebnou silou na dosiahnutie výhody nad ENY s cieľom splnenia celkovej úlohy*“ (SOŠ 3680 AAP-6, 2021, s. 401). Výkonom funkcie manévru sa zaisťuje sústredenie síl za účelom prekvapíť nepriateľa a udrieť na slabinu v jeho bojovej zostave. Manévrom sa tiež vytvárajú podmienky pre vynútenie a udržanie nepriateľa v nevýhodnej pozícii, obmedzovanie jeho voľnosti pohybu, čo vedie k jeho neúčinnnej akcieschopnosti kompaktno pôsobiť na nás. Manévrovanie nie je šablónovité, ale dynamické práve využívanou kreativitou koncepčného myslenia v uplatňovaní spôsobilostí podmienenými naplánovanými úlohami.

Ochrana síl spočíva v uplatňovaní schopností jednotiek zabezpečiť opatrenia a efektívne využívať prostriedky na minimalizovanie vlastnej zraniteľnosti a zabránenia úniku informácií. Výkonom funkcie ochrany sa zaisťuje udržanie integrity jednotiek a ich bojovej sily. Ochrana určuje pravdepodobnosť, s akou môžu predpokladané hrozby nepriateľa narušiť priebeh operácie a tiež mieru ich odolnosti založenej na úspešnosti čeliť týmto hrozbám. Ochrana je neustálou a dynamickou aktivitou, pričom dôraz na ochranu sa kladie už v príprave operácie a pokračuje v jej priebehu.

Výkon funkcie **udržateľnosti** sa vykonáva s cieľom udržať dlhodobú akcieschopnosť jednotiek, čím sa zabezpečuje trvanie operácie až do splnenia požadovaného cieľa. Efektívny výkon tejto funkcie umožňuje pôsobenie jednotiek v takej hĺbke operačného prostredia, ktorá je potrebná pre získanie, udržanie a využitie vlastnej iniciatívy. Udržateľnosť sa realizuje opatreniami a aktivitami predovšetkým v oblasti logistiky, zdravotníckej služby a personalistiky.

Informačné pôsobenie sa vykonáva s cieľom vytvoriť požadované účinky na vôľu nepriateľa, na jeho vnímanie situácie v operačnom prostredí a na spôsobilosť jeho veliteľov

³⁰ *Operačný dizajn formuje víziu ktorou sa rámcuje operačné prostredie a riešený problém, kedy sa následne vytvorí a vyladia možnosti, ktoré operácii dodajú komplexnú logiku. Je neoddeliteľnou súčasťou operačného umenia.*

jednotiek správne rozhodovať a usmerňovať svoje jednotky proti akcieschopnosti vlastných jednotiek.

Civilno-vojenská spolupráca je definovaná ako koordinácia a spolupráca jednotiek s civilnými subjektmi v operačnom prostredí. Táto spolupráca umožňuje veliteľom jednotiek vytvorenie, ovplyvňovanie a udržiavanie podmienok na dosiahnutie požadovaných cieľov operácie. Bez spolupráce s civilnými orgánmi v určitých situáciách nie je možné získať úplnú slobodu konania jednotiek v operačnom prostredí. Cieľom je vytvoriť také podmienky, ktoré zabezpečia vlastným jednotkám čo najväčšiu morálnu a materiálnu prevahu, výhodu operačného prostredia a taktickú výhodu.

2.2 Praktický pohľad

Ku komplexnému opisu taktických aktivít jednotiek v operačnom prostredí sa počas vedenia operácií využívajú štandardné činnosti v boji. *„Sú definované ako analytický nástroj pre veliteľov a štáby, ktorý poskytuje úplný opis všetkých činností, ktoré vojenské organizácie robia pri plánovaní, vedení a konsolidácii operácií.“* (VDG-30-01/Oper, 2019, s. 52). Ak veliteľ jednotky vezme do úvahy celú škálu štandardných činností v boji, poskytne mu to istotu, že pri plánovaní a vedení operácie reagoval na všetky nevyhnutné vojenské činnosti v jej priebehu. Doplnenie tejto úvahy je aj skutočnosť, že *„štandardné bojové činnosti nie sú determinované druhom jednotiek a majú teda všeobecnú platnosť“* (Spilý - Hrnčiar, 2021, s. 29). Uplatňovanie bojovej sily má teda unifikovaný charakter pre všetky kategórie nasadených jednotiek v operácii. Ak charakteristiky štandardných činností v boji sú zhodné s charakteristikami spoločných funkcií, potom hodnota bojovej sily poskytuje aj potrebnú istotu úspešnosti pri vedení operácie. Je však nutné si uvedomiť, že potrebná istota sa nebude vytvárať uplatňovaním bojovej sily na základe autonómnosti každej spoločnej funkcie, ale práve na základe schopnosti racionálneho a komplexného prístupu pri uplatňovaní synergie všetkých spoločných funkcií.

Ako jeden z príkladov synergie spoločných funkcií môžeme uviesť, že použitím výkonu funkcie palebného ničenia môžeme síce mať schopnosť vysoko-odborne pracovať s podkladmi pre *proces výberu objektov palebného ničenia podľa priorít*³¹, dôslednej spravodajskej analýzy nepriateľa, správneho spracovávania operačných prepočtov, definovania efektívneho účinku v cieľi a hospodárneho vyčleňovania palebných prostriedkov k paľbám, avšak nevyužitím schopnosti výkonu funkcie spravodajstva pri vyhodnocovaní výsledkov palebného ničenia (BDA – Battle Damage Assessment), je hodnota vlastnej bojovej sily výrazne znížená v prospech nepriateľa. Skutočnosť nutnej synergie spoločných funkcií potvrdzuje aj konštatovanie, že *„výsledný efekt bojovej sily je vytvorený kombináciou*

³¹ Známy aj pod pojmom „Targeting“ vychádzajúci zo slova v anglickom jazyku.

manévru, palebnej sily, ochrany síl vedenia a dynamickosti bojovej sily v boji proti nepriateľovi (Kulíšek, 2011, s. 76).

Ak sme porovnávali hodnoty bojových potenciálov proti sebe stojacich jednotiek na základe parametrov, ktoré boli tvorené kvantifikovateľnými a nekvantifikovateľnými parametrami, tak obdobne sa tieto údaje využívajú aj pri porovnávaní hodnôt bojovej sily, avšak s inou charakteristikou. Podstatou práce s týmito údajmi je určovanie a porovnávanie prevahy silných stránok a slabín v spoločných funkciách na oboch stranách proti sebe stojacich jednotiek. Úspešné určovanie slabín je na základe analýzy dosahovaných spôsobilostí jednotiek, ktoré sa vzťahujú k predpokladom spôsobu plnenia úloh počas vedenia operácie i z perspektívy nepriateľa. Pri spracovávaní COA sa v prvom poradí pozornosť zameriava na určenie kľúčových udalostí (rozhodujúcich bodov) operácie, v ktorých je predpoklad efektívneho pôsobenia na slabiny nepriateľa. I napriek tomu, že v tejto analýze sa opäť využívajú číselné vzťahy, zostáva tento proces pod subjektívnym vplyvom spracovateľov. Síce s myšlienkovými logickými prístupmi, ale len v rovine vytvorenej abstrakcie. Aby bola dosiahnutá požadovaná miera objektivity a konštruktívnosti analýzy, je nutné v tomto procese využívať schopnosť uplatnenia zásad vedeckého predvídania s použitím *obecných vedeckých metód*³².

Uplatnenie myšlienkového modelu je jednou z vhodných obecných vedeckých metód pre tento proces, pretože je *„vykonštruovaný pomocou zmyslových názorných predstáv a abstraktno-matematického modelu. Odráža boj alebo súperenie bez reálneho zobrazenia a je vykonávaný cestou slovného, grafického alebo matematického popisu prebiehajúcich procesov“* (Bučka – Bystriansky, 2021, s. 58). Model nám ponúka možnosti, dôležité v rámci taktického plánovania, vykonávať rozohrávanie situácií na mapách alebo schémach, vojnové hry, nácviky na plastických stoloch a podobne. Použitím tohto modelu síce znižujeme stupeň objektívnej reality do abstrakcie, avšak týmto získavame potrebný súhrn názorov, v ktorých posudzujeme úspech, či neúspech splnenia čiastkových úloh určené jednotkám počas vedenia operácie.

V každej kľúčovej udalosti v COA, myšlienkovým modelom určujeme pravdepodobnú hrozbu, na ktorú zisťujeme požadujúcu spôsobilosť jej eliminácie. Analýzou požadujúcich spôsobilostí sa dopracujeme k určeniu optimálnej hodnoty relatívneho pomeru síl, na základe ktorého definujeme požadovanú hodnotu bojovej sily. V prípade, ak nie sme schopný vytvoriť adekvátnu hodnotu bojovej sily, vytvárame slabinu, ktorá sa stáva premennou pre určovanie výhod a nevýhod vojenskej činnosti jednotiek. Predpokladom dosahu účinku na zraniteľnosť slabín, spresňujeme možné *riziká*³³. Hodnota miery rizika je daná pravdepodobnosťou vzniku príčiny a závažnosťou jej možných dôsledkov. Je odrazom

³² Riešia predvídanie vo vedeckej rovine vo vzťahu medzi zmyslovou a logickou stránkou poznania. Zaradujeme sem metódu pozorovania, analyticko-syntetickú metódu, indukzívne-deduktívnu metódu, kauzálnu metódu, metódu modelovania a abstrakcie.

³³ Riziko sa posudzuje podľa pravdepodobnosti jeho výskytu a závažnosti jeho dopadu, a ako také musí byť úmerne zmiernené.

samotnej zraniteľnosti slabín. Výsledkom hodnotenia rizika je posúdenie miery jeho prijateľnosti a návrh opatrení alebo príležitostí na zníženie vplyvu rizikových faktorov, tak ako je to uvedené v obrázku číslo 3, ktorými ovplyvňujeme prevahu bojovej sily.

Obsah obrázku 3 ponúka len zjednodušenú ukážku uplatnenia myšlienkového modulu k analýze prevahy bojovej sily. K pochopeniu tejto analýzy použijeme ako príklad údaje z funkcie palebného ničenia (uvedené v obrázku 3 ako „palebná sila“). Ak nepriateľ disponuje palebnou možnosťou pôsobiť protitankovými riadenými strelami (uvedené v obrázku 3 ako „PTRS“) na naše vlastné prostriedky už na vzdialenosti 4 000 metrov, je v zjavnej relatívnej výhode, pretože vlastné prostriedky touto možnosťou nedisponujú.

Analýza prevahy bojovej sily					
Bojová sila	Jednotky nepriateľa (ENY)	Vlastné jednotky (FF)	Výhoda (+)	Reakcia	Spôsob (COA)
Palebná sila	PTRS 4000m (+)	Prevaha pomeru BVP-2 (3:1)	Pôsobenie na max. diaľkach	Docieľiť boj na minimálne diaľky	Útok s využitím odvráteného svahu
Manéver	Oporné body sa čiať sa neprekrývajú (-)	Vhodný terén na útok (+)	ENY má medzery v zostave	Rýchle preniknutie do zostavy ENY Boj v hĺbke	Prielom
Ochrana	BVP nie sú zakopané (-) Použitie mínových polí (+)	Terén poskytuje skryté prístupy (+)	Prekvapenie na ENY Zastavenie postupu FF	Palebné úlohy k rozvráteniu BVP zostavy Vybudovanie priechodov v mínovom poli	Nasadenie ARTY Nasadenie ENG
Velenie	Organický veliteľia (+) Neschopnosť delegovania právomocí na podriadených (-)	Skúsenosti z bojov (+)	Schopnosť delegovania právomocí na podriadených	Vyžiadať EW Rozčleniť zostavu FF na menšie celky	Tvorba účelových skupín

Obrázok 3 Analýza prevahy bojovej sily

Zdroj: Vlastné spracovanie

Takže slabinou akcieschopnosti vlastných jednotiek je táto vzdialenosť, na ktorej má nepriateľ efektívnejšiu možnosť svojej akcieschopnosti. Môžeme konštatovať, že tento dôsledok mu vytvára relatívnu výhodu, čím získava relatívnu prevahu jeho bojovej sily v určenom priestore i napriek tomu, že vlastné jednotky dosahujú číselnú prevahu zbraňových systémov, konkrétne pomerom 3:1 vo vlastný prospech.

A chceme eliminovať relatívnu výhodu nepriateľa musíme vlastnú slabinu, vlastné možnosti palebného ničenia v priestore, ovplyvniť uplatnením činiteľov situačného faktoru v prospech nás. Uplatnenie je v podobe synergie možnosti poskytovanej terénom

a schopnosti využívať jeho taktické aspekty. Touto synergiou znížime nepriateľovi možnosť palebného ničenia v priestore do hodnoty rovnocennosti, respektíve jeho akcieschopnosť bude rovnaká akcieschopnosti vlastnej jednotky, čím opäť zvýrazníme prevahu číselnej hodnoty vlastného bojového potenciálu.

3 ROZBOR

Súhrnom poznatkov kapitoly 1 získavame poznanie, že bojový potenciál sa nevyhodnocuje len z pohľadu získavania obrazu o prevahe vojenskej moci geopolitických aktérov, ale má plné uplatnenie aj na operačnej a taktickej úrovni velenia. S cieľom dať štruktúru uplatňovania bojového potenciálu pri dosahovaní cieľov, je vytvorené na doktrinálnom pozadí, niekoľko rámcov, ktoré umožňujú vykonávať rôzne taktické aktivity komplementárnym a koordinovaným spôsobom. Okrem rámca pre bojový potenciál ako taký, zaraďuje v ďalšom geografický, funkčný a operačný rámec.

Rámec pre bojový potenciál ponúka vygenerovanie koncepcnej, morálnej a fyzickej zložky do jednotlivých parametrov bojového potenciálu, čím sa zabezpečuje prehľadnejšiemu a efektívnejšiemu uplatňovania bojového potenciálu v taktickom plánovaní. Parametre bojového potenciálu sú získavané faktami o dostupných silách a prostriedkoch, v podobe ich počtov, stave bojaschopnosti, dosiahnutých spôsobilostí a pripravenosti k nasadeniu jednotiek do operácie.

Geografický rámec vymedzuje miesto a čas uplatňovania bojového potenciálu. Umiestňuje použitie požadovaných spôsobilostí jednotky v operačnom prostredí, čím sa modeluje bojová zostava jednotky a rozmiestňujú jej prvky. Ďalej spresňuje jednotlivé *pridelené priestory*³⁴ v ktorých sa vymedzujú kompetencie a zodpovednosť nasadeným jednotkám. Jednotky uplatňujú bojový potenciál len v pridelenom priestore avšak jeho pôsobenie má potenciál nepriamo vplývať v celom operačnom prostredí, čím sa vytvárajú okrem požadovaných, aj *nežiadúce účinky*³⁵.

Funkčný a operačný rámec vymedzujú spôsob a *účinnok*³⁶ uplatňovania bojového potenciálu. Ak konštatovanie, že „*funkčný rámec používa štandardné činnosti a hlavné úlohy v boji na opísanie taktických aktivít*“ (VDG 30-01/Oper, 2019, s. 40) zlúčime s konštatovaním, že „*bojový potenciál vojenských síl sa uplatňuje prostredníctvom štandardných činností v boji na budovanie bojovej sily, ktorá sa používa na vykonávanie*

³⁴Chápané ako zložky operačného priestoru a to priestor operácií (AOO – Area of Operation), priestoru vplyvu (AI - Area of Influence) a priestoru záujmu (AOI - Area of Interest).

³⁵Spôsobilosti, uplatňované v rámci prideleného priestoru, môžu mať účinky ďaleko za jeho hranicami. Napríklad spôsobilosť uplatňovaná pri vyhľadávaní záujmových osôb môže spôsobiť v psychologickej a informačnej rovine obrovský nesúhlas a verejné protesty domáceho obyvateľstva mimo prideleného priestoru a tým ovplyvniť pôsobenie prvkov bojovej zostavy inej vlastnej jednotky.

³⁶Zmena stavu prvku systému, ktorá je výsledkom jednej alebo viacerých činností alebo iných príčin.

celého radu taktických činností“ (VDG 30-01/Oper, 2019, s. 40), môžeme zhodnotiť, že celkový koncepčný rámec vedenia operácií integruje bojový potenciál do bojovej sily k dosiahnutiu naplánovaných cieľov v danom čase a priestore. Koncepčný rámec vedenia operácií potvrdzuje úplné uplatňovanie charakteristík bojového potenciálu na operačnej a taktickej úrovni.

V kapitole 1 v praktickom pohľade je uvedené, že skúmané ukazovatele bojového potenciálu sa uplatňujú v taktickom plánovaní ako rozhodujúce podklady pri analýze nepriateľa a vlastných dostupných síl prostriedkov, ktorých rozhodujúcim vstupom do tejto analýzy je získanie faktov a predpokladov o aktuálnom stave a bojaschopnosti činiteľov bojových potenciálov proti sebe stojacich jednotiek. Skúmanie týchto činiteľov spočíva v komplexnom prístupe pri uplatňovaní všetkých jeho zložiek v úzkej spojitosti so situačným faktorom. Nie je vhodné, aby sa hodnota bojového potenciálu, pre potreby určovania prevahy síl, skúmala oddelenou analýzou jednotlivých zložiek a parametrov, ako napríklad len operačné prepočty potenciálu síl a prostriedkov, pretože *„tieto prepočty umožňujú štábu vykonať len základné posúdenie relatívne silných stránok a slabín, ale nedávajú absolútne matematickú odpoveď na to, akú operačnú činnosť³⁷ budú vlastné sily na sily protivníka vykonávať“* (Kulíšek, 2011, s. 78).

Komplexnosť prístupu je zvýraznená aj v kapitole 2 konštatovaním, že výkon funkcie „spravodajstva“ spočíva v správnosti pochopenia operačného prostredia, ako výsledok myšlienkového procesu, spočívajúci v schopnosti vizualizácie priestoru a vojenskej činnosti v ňom. Takže bezprostredný vplyv na výkon funkcie „spravodajstva“ má aj koncepčná zložka bojového potenciálu, tým že vytvára samotné myšlienkové procesy, ktoré vyjadrujú intelektuálnu schopnosť vojenského personálu pochopiť zákonitosti a súvislosti plánovania operácie.

Ďalším príkladom vzájomnej previazanosti skúmaných pojmov je skutočnosť, že funkcia „manéver“ umožňuje sústreďovanie vlastných síl s cieľom prekvapiť nepriateľa v jeho slabine, čím sa priamo uplatňujú vojensko-strategické princípy, pretože princípy „sústredenia síl“ a „prekvapenia“ sú ich súčasťou. Na tomto príklade môžeme uprieť pozornosť aj na ďalšiu skutočnosť, že spomínané „sústredenie síl“ a „prekvapenie“ sú síce oddelené vojensko-strategické princípy, ale prostredníctvom „manévru“, ich spájame do neoddeliteľného vzájomného vzťahu uplatňovania bojovej sily k dosiahnutiu relatívnej prevahy síl. Táto synergia by však nedosiahla požadovaný výsledný efekt, ak by nebol použitý princíp „kreativity“ z koncepčného myslenia.

Je rozhodujúce pripustiť, že komplexný prístup len v rámci rozsahu bojovej sily nepostačuje. Úspešnú synergiu dosiahneme len schopnosťou uplatňovania princípov „koncepčného myslenia“, napríklad už spomínaného princípu „kreatívnosti“, ktorými získavame efektívnejšiu možnosť pri reťazení a preväzovaní jednotlivých spoločných funkcií v jeden spoločný efekt. Spoločným racionálnym uplatňovaním aj princípu „systémovosti“,

³⁷ V tomto kontexte textu chápané ako taktické aktivity.

z koncepcného myslenia, je nám ponúknutá účelová abstrakcia zobrazujúca len tie vlastnosti a súvislosti, ktoré tento princíp považuje za podstatné. Tým sa vygenerujú potrebné podklady k dosiahnutiu požadovanej hospodárnosti využitia síl pri získavaní relatívnej prevahy vlastných síl.

Relatívna prevaha síl je považovaná za významnú operačnú veličinu v taktickom plánovaní. Hľadanie spôsobov k dosiahnutiu relatívnej prevahy síl, aj na príklade myšlienkového modulu, nie je len o uplatňovaní rôznych matematických kalkulácií a prepočtov pomerov síl, ale práve o spôsobilosti racionálneho uplatňovania spoločných funkcií do odkrytých slabín nepriateľa. Táto spôsobilosť sa považuje za vrchol operačného umenia.

Kalkulácie a prepočty sú iba empirickými hodnotami, založené na skúmaní početnosti síl a prostriedkov, technologickej úrovni, možnostiach zbraňových systémov a stavu bojaschopnosti a pripravenosti jednotiek. Vytvorením synergie parametrov koncepcnej a morálnej zložky bojového potenciálu na racionálne uplatňovanie všetkých spoločných funkcií maximalizujeme potenciál relatívnej bojovej sily, ďaleko presahujúcej hranice možností jej absolútnej bojovej sily.

ZÁVER

V úvode článku bola položená výskumná otázka: „**Akým spôsobom je uplatňovaný bojový potenciál a bojová sila počas plánovania operácie?**“ Skúmanie sa sústreďovalo na identifikovanie ukazovateľov vzájomnej odlišností, ale aj neoddeliteľnej previazanosti a spoločnej vzájomnej využiteľnosti charakteristík týchto pojmov. V rozbere sme získali odpovede o schopnosti uplatňovania bojového potenciálu a bojovej sily jednotkami na uvedených príkladoch len v obmedzenom rozsahu. Tým je vytvorený impulz ďalšieho skúmania tejto zaujímavej problematiky s cieľom vypracovania komplexnejšej štúdie o správaní sa jednotlivých ukazovateľov bojového potenciálu v symbióze s uplatňovaním výkonu spoločných funkcií v taktickom plánovaní. Závety štúdie prispievajú k odbornému skvalitneniu metodík a postupov v taktickom plánovaní jednotiek OS SR a tým aj ku skvalitneniu a ozdraveniu konceptuálnej zložky bojového potenciálu OS SR v rámci prípravy a vzdelávania vojenského personálu na vedenie operácií. V procese skvalitňovania konceptuálnej zložky je potrebné aj v doktrinálnom priestore vykonať nápravu z dôvodu dlhodobej absencie služobnej pomôcky pojednávajúcej o metodike používania operačných prepočtov pri plánovaní palebného ničenia nepriateľa v operáciách.

Faktom potreby tejto štúdie je aj jeden z príkladov, keď vojensko-strategické princípy sú uplatňované ako hodnotiace kritéria na posudzovanie optimálnej COA. Riadenými rozhovormi u veliteľov vybranej jednotky dospeli autori odborného článku o použití hodnotiacich kritérií v taktickom plánovaní k poznatku, že tvorba a formulácia jednotlivých

hodnotiacich kritérií často nereflektuje skutočnú situáciu v operačnom prostredí. „*Velitelia jednotiek sa zároveň zmienili o skutočnosti, že majú problémy s formulovaním hodnotiacich kritérií a že neexistuje žiadny manuál alebo stály operačný postup, o ktorý by sa mohli pri formulácii hodnotiacich kritérií oprieť*“ (Černý – Pitaš, 2020, s. 34).

Na základe rozboru skúmaného predmetu môžeme záverom skonštatovať, že rozdielnosť významu pojmov je v tom, že ak bojový potenciál **vytvára** podmienky pre akcieschopnosť jednotiek, tak bojová sila **uplatňuje** tieto vytvorené podmienky do akcieschopnosti, ktorou sa dosahujú požadované ciele v konkrétnej situácii v operačnom prostredí a proti konkrétnemu nepriateľovi. Takže bojový potenciál sám o sebe nie je schopný vlastnej akcieschopnosti a bojová sila, i keď túto schopnosť akcie má, bez uplatňovania **synergie** s bojovým potenciálom a situačným faktorom stráca požadovanú mieru úspešnosti k dosiahnutiu stanovených cieľov v operácií.

Synergia je dosahovaná uplatňovaním (integráciou) a synchronizáciou. Ak v článku sa hľadala odpoveď na „**spôsoby uplatňovania**“, podnetom ďalšieho skúmania charakteristík bojového potenciálu a bojovej sily je uvedený vo voľnom preklade známeho citátu G. S. Pattona, ktorým vyjadril význam pojmu „**synchronizácia**“.

„ Ak by hudobná kapela hrala jednotlivo s pikolom, potom s mosadzným rohom, potom s klarinetom, a potom s trúbkou, vzniklo by síce veľa melódií, ale žiadna hudba. Ak chceme získať melódiu v hudbe, každý hudobný nástroj musí podporovať tie ostatné. Ak chcete získať melódiu v boji, každá zbraň musí podporovať tú druhú. Víťazný tím vyhráva“³⁸

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

AJP-3.2 Allied Joint Doctrine for Land Operations. Edition B. Version 1. 2022.

ATP-3.2.1 Conduct of Land Tactical Operations. Edition C. Version 1. 2021.

BUČKA, P. – BYSTRANSKY, I. 2021. Vedecké predvídanie v procese rozhodovania pri vedení vojenskej operácie. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2021*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2021. s. 52-64. ISBN 978-80-8040-606-6.

ČERNÝ, J – PITAŠ, J. 2020. Použití hodnotících kritérií v průběhu plánovacího a rozhodovacího procesu v operaci na taktické úrovni. In *Vojenské reflexie*. Roč. XV, č.2/2020. s.29-44. ISSN 1336-9202.

Doktrína OS SR (E). Dočasné vydanie. 2020.

³⁸ Voľný preklad citátu z: PATTON, G. S. *The Musicians of Mars - A Story of Synchronization for the Company/Team Commander*. 1990.

- HRNČIAR, M. – KOMPAN, J. 2020. Spôsobilosť OS SR pôsobiť v operáciách proti povstaniu – Ambícia verzus realita: Doktrínálne prostredie ako základ úsilia. In *Vojenské reflexie*. Roč. XV, č.2,2020. s. 153-172. ISSN 1336-9202.
- KULÍŠEK, J. 2011. Relativní převaha sil. In *Vojenské rozhledy*. Roč. XX (LII) , č.4, 2011. s.7485. ISSN 1210-3292.
- NARYSHKIN, V.G. 2009. Indicators of the Combat Potential of Military Units. In *Military Thought*. Roč. 18, č. 1/2009. s. 113-119. ISBN 1-879944-02-2.
- SOŠ 3680 AAP-6. Vydanie 13. Slovník termínov a definícií NATO. 2021.
- SPILÝ,P. 2021. Plánovanie zatarasovania. In *Vojenské reflexie*. Roč. 7-23. XVI, č.2, 2021. s. ISSN: 1336-9202. DOI: <https://doi.org/10.52651/vr.a.2021.2.7-23>.
- SPILÝ, P. – HRNČIAR, M. 2022. *Vojenská taktika 1: Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika*. 223 s. ISBN 978-80-8040-622-6. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.52651/vt.b.2022.9788080406233>>.
- Správa o činnosti Vojenského spravodajstva za rok 2018*. Dostupné na internete: <<https://vs.mosr.sk/sprava-o-cinnosti-vs-2018-20190815/> >
- SVD 30 (B). 2006. Doktrína pre plánovanie a vedenie operácií. 2006.
- VARECHA, J. 2016. Možný pohľad na parametre bojového potenciálu. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2016*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2016. s. 569-577. ISBN 978-80-8040-534-2.
- VDG 30-01/Oper (C). 2019. Taktika vedenia operácií v pozemnom prostredí. 2019.
- Vojenský terminologický slovník Ozbrojených síl Slovenskej Republiky. 2008.
- VOLNER, Š. 2004. K teoretickým a metodologickým aspektom skúmania geopolitického pôsobenia (2 časť). In *Medzinárodné vzťahy*. Roč. II, č. 2/2004. s. 15-22. ISSN 1336 – 1562.
- ŽÍDEK, R. – MAJCHÚT, I. 2015. *Ozbrojené sily demokratického štátu – Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika*, 2015. 253 s. ISBN 978-80-8040-521-2.

Ing. Ivan BYSTRIANSKY

Externý doktorand katedry bezpečnosti a obrany

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš

+421 901 775 052

bystriansky@gmail.com